

40

A DICSŐSÉGES ÚT KEZDETÉN

Vasárnap délelőtt. A szitáló őszi eső elállt, s te sétálni indulsz. Pesti utca. Valami különös hangulata van a vasárnap délelőttnek. Hétköznapi dolgokról beszélgetsz, nézegeted a kirakatokat, s ügyet sem vetsz egy-egy szürke, öreg bérházra, amely nem hivatkozik múltjával, pedig megannyi történelmi emléket őriz.

Sétálsz a Lenin körúton, talán épp kedvesed karján, a Központi Házasságkötő épületére néztek, aztán összemosolyogtok. Nem gondoltok arra, hogy negyven esztendővel ezelőtt itt volt a híres forradalmárok, a keménykötésű Lenin-fiúk főhadiszállása. Vagy átsétáltok Budára, a Városmajor fái közé, és meg se láttok egy szürke, öreg házat, amelyben a párt történetének első lapja íródott.

Könyvekből tanulod a történelmet, pedig a történelem tanúit itt élnek, itt vannak köztünk. Most mi is sétára hívunk. Fehér hajú, idős asszonyt kerestünk fel, legyen ő a kalauzunk ezen a sétán.

Kelen Jolán elvtársnő, a párt régi harcosa kis szobájában ülünk. Vele indulunk a városba, és szavai nyomán, egykori dokumentumokból, képekből idézzük a múltat. Azokat a negyven év előtti napokat, amikor a forradalomtól terhes Magyarországon megalakult a Kommunista Magyarországi Pártja.

Megérkezik Kun Bélaék „vörös kereszt” delegációja

A pesti Duna-parton suhanunk. A Lánchíd melletti sétánél fékez a gépkocsi, Valamikor itt állt a Ritz-szálló. De miért álltunk meg éppen itt? Kelen elvtársnő mesélni kezd:

— Az őszirozsás forradalom és az általa létrehozott Károlyi kormány nem váltotta be a magyar dolgozók reményeit. A munkások a gyárak köztulajdonba vételét kívánták, a parasztok földet és azt, hogy szabadítsák meg őket a jegyzők, szolgabírók, csendőrök elnyomó siserahadától. Igazi néphatalmat követeltek. Rengeteg törekvés élt a népben, de ezek nem tudtak találkozni. Szükség volt egy olyan erőre, amely összefogja ezeket a törekvéseket és irányt mutat azoknak a dolgozóknak, akik egyre inkább követelték a szovjet példa megvalósítását. Mi, forradalmi szocialisták is sokszor beszélgettünk már a baloldali erők összefogásának szükségességéről.

— Ilyen volt a helyzet akkor, amikor 1918. november 17-én este eljött hozzánk Seidler Ernő és azt mondta: — Szovjetországból a frontokon át „vörös kereszt” delegáció érkezett egy fiatal orvos vezetésével.

Csakhamar megtudtuk, hogy valójában az ottani magyar hadifoglyok kommunista szervezetének megbízottai érkeztek Kun Béla vezetésével.

Kun Béla rögtön megérkezése után érintkezést keresett a különböző forradalmi cso-

munista párt létrehozására. Csak abban voltak nézeteltérések, hogy vajon használunk-e azzal a forradalom ügyének, ha a Szociáldemokrata Pártból, vagy a szakszervezetekből kihozzuk a kommunistákat. Kun Béla megnyugtatta az aggodalmaskodókat:

— Ha megalakítjuk a kommunista pártot, attól még nyugodtan bent maradhatunk más munkásszervezetekben. Sőt, dolgoznunk is kell ott, amíg erre lehetősége van.

Felejthetetlen volt ez az első találkozás, de az események ezekben a napokban szinte óráról órára követték egymást.

Városmajor utca 42.

Felállunk a kispadról, indulunk mi is a negyven esztendővel ezelőtti események nyomán. Már Budán vagyunk a Városmajor utcában. A 42-es számú ház előtt megállunk.

— Igen, ez az a ház — mondja Kelen néni — itt lakunk negyven évvel ezelőtt... Most egy pékműhely van a lakásunk helyén.

— Közvetlenül a Ritz-szállóbeli megbeszélés után, azzal jött hozzám a sógorom, Korvin Ottó, hogy fontos illegális találkozó céljára szükség lenne a lakásunkra. A kérésen nem csodálkoztam, hiszen lakásunk már több ízben szolgált ilyen találkozóknak színhelyül, amire elsősorban megfelelő fekvése

miel a Károlyi kormány „demokratizmusáról” nem voltak illúzióink.

— Ezen a késő estébe nyúló megbeszélésen mintegy negyven elvtárs vett részt. Kun Bélaék csoportján kívül képviselve voltak a baloldali szociáldemokraták, mint Alpári Vágó Rudas, László Jenő elvtársak, a forradalmi szocialisták Korvinnal és Sallaival az élen, és ott voltak a nagy gyárak bizalmi emberei, a forradalmi munkástömegek képviselői: Mosolygó Antal, Chlepkó, Hirosik elvtársak és a két esztendője, az ellenforradalomban mártírhalált halt csepeli tanácselnök, Kalamár József, aki akkor min a csepeli munkások bizalmija jött el a megbeszélésre.

— Fontos szervezeti és személyi kérdéseket vitattak meg és már ekkor három Központi Bizottság felállításáról tárgyaltak, hiszen számolni kellett a kormány üldözésével. Később ez a feltevés keserűen be is igazolódott.

— Akkor még nem tudtuk, de csakhamar kiderült, hogy már erre az első ülésre a rendőrség beépítette a maga emberét. Egy Nánási György nevű fiatalember, aki Kun Bélaékkel együtt jött haza a hadifogságból, s a rendőrkapitány unokaöccse volt, rendszeresen beszámolt nagybátyjának az illegális megbeszélésekről.

— Minden fontos kérdésben sikerült megegyezni, úgy, hogy november 20-án sor kerülhetett már a párt tényleges megalakulására.

De ennek emléke már ismét egy másik házhoz fűződik.

Visegrádi utca 15.

— Igen, ez az a ház. Itt áll az emléktábla. Ebben az épületben volt a párt első, igazi központja amely akkor a forgatagos események gyűjtőpontjává lett.

— Azokat a napokat nem lehet elfelejteni. A néhány szobás pártközpont állandóan zsúfolva volt emberekkel. Volt nap, hogy még a lépcsőházat is ellepték azok a munkások, katonák, matrózok, tisztviselők, tanítók — egyszerű emberek, akik mind mind a párttól vártak segítséget, orvoslást bajukra, s félték útmutatást. Elnyűtt ruhájú katonák érkeztek: — Leszerelt bennünket a

A Visegrádi utca 15. számú ház, ahol a félelemellen volt a KMP első központja. Emléktábla hirdeti a KMP megalakulását a Visegrádi utcai házon.

A laktanyában egy lövés dörren...

Miközben Kelen elvtársnő, a régi idők tanúja mesél, már ismét a kocsi ülőkéjén, irány az ekkori honvédlaktanya felé, ahová Kun Bélaék arra a gyűlésre hívták.

Hallgassuk a történetet:

— Egy nap katonák érkeztek a Visegrádi utcai pártközpontba és kérték, Kun Béla jöjjön ki hozzájuk a kaszárnyába, a katonák hallani akarják.

— Kun Béla gyorsan felöltözött, de közben azt mondta:

— *Arának velem revolvert, Ugy hiszem, ma történik valami.*

— Korvin Ottó adta oda a saját revolverét.

— Kun Béla érzése nem csal. Miközben beszélt, az egyik ajtóban pisztolydörrenés hallatszott. Valaki órára célzott, de nem talált. Kun Béla hidegvérrel folytatta a

beszédet, de annál nagyobb volt a katonák felháborodása, akik érezték, hogy a szónok minden szava tiszta igazság.

— Amikor Kun Béla visszaérkezett a Visegrádi utcába, ennyit mondott:

— *Tudtam, hogy ez lesz, de a hatása is az volt, amit vártam.*

A párt erősödött, egyre jobban és egyre többen figyelték a párt szavára. Az első szervezet, amely a párthoz csatlakozott, az ifjúmunkás szövetség volt. Az országban mindenütt pártszervezetek alakultak. S a magyar proletariátus a párt vezetésével már készen állni látszott arra, hogy átvegye a tényleges hatalmat.

A Károlyi kormány riadtan nézte a kommunista befolyásának növekedését. Valamit tennie kellett...

Véres tűzkeresztség a toloncházban

— Február 20-án éjjel bekövetkezett, amitől már régebben tartottunk. Letartóztatták a párt vezérkarát, Besűgők jóvoltából kezükben volt a pontos névsor. A letartóztatottakat a toloncházba vitték és szinte órák alatt kiszolgáltatták őket a munkások verésében nagy gyakorlatú bíró rendőröknek.

Sárguló újságok között lapozunk. Az Est 1919. február 22-i számában hatalmas címbetűk:

„A kommunista vezetők letartóztatva és a toloncházba vitték! — Kun Béla felhőlt a rendőrök!”

A polgári lap tudósítója, aki csupán a szenzáció hírére sietett a toloncházba, látható megdöbbenéssel számol be az eseményekről:

„A letartóztatott kommunista pártvezetők a következők: Kun Béla, Vágó Béla, Rudas László, Garai Sándor, Nánási György, Léka Leitner János, dr. Farta Róbert, Hajdú Pál, Jancsik Ferenc és Szántó Béla. Letartóztatták ezen kívül a kommunista párt előtt posztoló 14 felfegyverzett kommunista katonát is. Valamennyit a toloncházba vitték, ahol a pártvezetők külön cellákban helyezték el, a többi pedig egy közös nagy cellában őrizték. A rendőrség déli 12 óráig 39 kommunistát tartóztatott le...

A toloncház reggel kilenckor azt a telefonértesítést adta le Dietz főkapitánynak, hogy a rendőrök Kun Béla aranyvereték, Szentkirályi főkapitány, Pál főkapitányhelyettes és az Est munkatársa automobilon robogott a toloncházba.

Szentkirályi főkapitány első kérdése ez volt:

— *Meghalt Kun Béla? Jakab Béla rendőrtanácsos, a toloncház helyettes vezetője a következő felvilágosításokat adta:*

— *Kun Béla nem halt meg. Reggel kilenc órakor vagy hat-száz rendőr megrohanta a toloncházat. A szomszédos főparancsnoksági épületből jöttek és követelték Kun Béla kiadatását. A toloncház őrszemélyzete nem állhatott ellent, olyan óriási túlsúlyban voltak a tüntető rendőrök.*

— *A rendőrök vezetői azt mondták, hogy látni akarják Kun Béla, hogy esetleg újabb zavargás esetén végezzenek vele. Ellenállni lehetetlen volt, mert a rendőrök olyan elszán-*

vagy húsz rendőr egymás után felemelte fegyverét, s mind fejbeütötte a kommunista vezetőt...”

A börtönből — a népbiztosi hivatalba

A munkások soraiban iszonyatos dühöt és elkeseredést váltott ki a kommunista vezetők elleni aljas támadás. A fegyver visszafelé sült el. Az Est idézett cikkének akaratlanul is része volt abban, hogy a tömegek rokonszenve és támogatása még inkább a kommunista felé fordult.

A kormány előbb kénytelen volt a kommunista számára megfelelő börtönviszonyokat teremteni a Gyűjtőfogházban, később pedig maguk a letartóztatottak diktálták már a feltételeket.

— Magam is többször jártam látogatásban az elvtársaknál a gyűjtőfogházban — mondja Kelen elvtársnő. — A cellák között akkor már szabadon lehetett közlekedni.

— Mi, akik kintről jártunk be, nem egyszer kérdeztük őket: „Miért nem szöktök meg, hiszen könnyű lenne”. Ilyen-

kor azt felelték: „Nem szöktünk meg, megvárjuk, amíg a proletariátus kiszabadít bennünket!”

— Így is történt. Március 20-án, délután megnyílt a börtönajtó és a kommunista vezetők a cellák mélyéről egyenesen a népbiztosi hivatalokba indultak.

Győzött a proletárforradalom! Az a forradalom, amelyért, megalakulásának első perce óta küzdött és harcolt a Kommunista Magyarországi Pártja.

Mennyire elgondolkoztató a párt vezetői letartóztatás alatt, s odakint a proletárforradalom mégis győz, mégis megnyitja meg a börtönök kapuit.

Hogyan lehetséges? Ugy, hogy ez a párt kommunista párt volt. Olyan párt, amely mellé napok-hetek alatt tömegek álltak. Míg az első Központi Bizottság letartóztatásában ült, — dolgozott a második, a harmadik Központi Bizottság az Iparművészeti Főiskolán, a Fővárosi Könyvtárban, és egyéb búvóhelyeken.

Éltek és dolgoztak a pártszervezetek, végezték felvilágosító munkájukat a munkások, parasztok, értelmiségiek száz és százai között. A párt néhány hónap alatt összeforrt a tömegekkel, a tömegek szívésen fogadták vezetője lett, és maradt azóta is immár negyven esztendő óta.

Proletárok!

Mártírjainkat lemezt „szörnyű” vitték.

A toloncházban tartották meg a rendőrség — proletárok elleni

A letartóztatott elvtársak helyzetét látni meg lehetett a toloncházban.

Elvezényelték a rendőrség — proletárok elleni

látni meg lehetett a toloncházban

Proletárok!

Személyeket felvilágosító szervezetek, követőjüket hangos szóra a toloncházban tartották. Elgátlást nem kelt adtak.

Proletárok hősiességét nem kell megkérdőjelezni.

Őket csak megvárjuk, amíg a toloncházban